

Problémom je vedieť, čo čítať

Kamila Štullerová

Vo výročnom čísle *K & K* #47–48 vyšla len časť tohto príspevku, bez odporúčaného textu. Redakcia sa ospravedľuje autorke, ktorá spolupracovala s *Kritikou* od jej počiatku. (S. A.)

Kritika & Kontext má dvadsať rokov! V iných dobách by možno dvadsať rokov predstavovalo obdobie bez väčších zmien. Ale *Kritika* vznikla v dobe, keď internet síce už existoval, no málokto ho pokladal za svoj hlavný zdroj informácií, v dobe, keď hranice boli už otvorené, no málokto z nás to mohli využiť na rozšírenie iných než turistických záujmov. Štúdium v zahraničí, vrátane Česka, bolo za Mečiara prakticky nemožné. A tak nám zahraničné knihy a články boli zväčša nedostupné. *Kritika* tak formovala minimálne jednu generáciu ľudí zaujímavých sa o reflexiu spoločenských otázok, ich analýzu a úvahy nimi inšpirované. Mala som to šťastie, že som patrila k tejto generácii. *Kritike*, a Výberovému vzdelávaciemu spolku, ktorý bol s ňou spätý nielen zdieľaním spoločných priestorov na Medenej ulici, vďačím za veľmi veľa. Zásadným spôsobom rozšírili môj horizont a určili smer mojim záujmom.

Časy sa zmenili, VVS vystriedala BISLA a aj *Kritika* už sídli vo vyhovujúcejších priestoroch. Globalizácia a informatizácia priniesli ešte väčšie zmeny. Mohlo by sa zdať, že časopis ako *Kritika* v tomto svete už nemá miesto. Veď na internete je všetko – i keď nie zadarmo. Ale problém nie je hlavne platba za obsah, aj keď prístup k spoločenskovedným článkom je bez inštitucionálneho predplatného prakticky nedostupný. V ére pretlaku informácií, textov a názorov je hlavným problémom vedieť, čo čítať. Vidím to na svojich študentoch dnes a denne. Potrebujú hádam ešte väčšie vedenie k tomu, čo a ako čítať, ako sa zorientovať v spleti textov rozličnej kvality, než generácie pred nimi. A toto vedenie potrebujeme aj my ostatní, vrátane tých z nás, ktorí sa profesionálne venujú zveľaďovaniu a rozširovaniu poznania. Sme čím ďalej užšie špecializovaní a strácame širší kontext. A práve preto prajem *Kritike & Kontext* aspoň ďalších dvadsať rokov.

Pri okrúhlym výročí chcem čitateľov *Kritiky & Kontext* nasmerovať k textu, ktorý zásadne formoval moje profesijné zameranie a vlastne môj život. Je to text, ktorý som čítala so zatajeným dychom a nemohla sa od neho odtrhnúť. Celá kniha má okolo 150 strán a prečítala som ju za jednu jesennú noc v Budapešti v roku 2000. Kniha Alberta O. Hirschmana Vášne a Záujmy (*The Passions and the Interests: Political Arguments for Capitalism before Its*

Triumph, Princeton University Press, 1977) rozvíja tézu, ako niekoľkí európski myslitelia reagovali na spoločenské a politické problémy svojej doby pokusom preorientovať hlavné kategórie analýzy ľudského správania a k nim zodpovedajúce politické hodnoty a presmerovať diskurz od vášní smerom k záujmom. Tato téza a jej spracovanie ma natoľko oslovili, že spomedzi niekoľkých spoločenskovedných a humanitných smerov, ktorým som sa v tom čase venovala, som sa rozhodla pre politickú teóriu ako svoj hlavný odbor štúdia a bádania. Zistenie, že myšlienky môžu zmeniť dejiny, ma nadchýna dodnes. A Hirschmanova kniha mi stále nedáva spať, aj keď teraz už z iných dôvodov. Možno aj dnes zmeniť dejiny zmenou kategórií a hodnôt? A aké hodnoty a kategórie by to mali byť, keď tie, ktoré tak nadchli Montesquieua či škótskych osvietenecov vrátane Adama Smitha sa nám dnes javia skôr ako problém než riešenie. Aj keď tento text nám priamo nedá odpoveď na tieto otázky, naučí nás rozmýšľať spôsobom, ktorý nás tam dovedie. A práve to je to, čím sa dobré texty líšia od tých ostatných a čo pre mňa najlepšie charakterizuje časopis *Kritika & Kontext*. A preto jej prajem všetko najlepšie.

↑ MIRO ŠVOLÍK, Zo série *Vývoj, ktovie, kam sa len uberáš*, 1989